

РЕЦЕНЗИЈА

СТУДИЈЕ ДР ТИХОМИРА ГЛИГОРИЋА: „ЗАЈЕДНИЧКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ – ОД НОРМЕ ДО СТВАРНОСТИ”

Савремена теоријска мисао и конкретно-историјска пракса захтевају да се заједничке институције Босне и Херцеговине промисле, објасне и разумеју истовремено и умно и рационално. То, први у нашој науци, чини др Тихомир Глигорић који резултате својих научних истраживања саопштава научној, стручној и демократско-лаичкој јавности у овој студији.

Предмет истраживања др Глигорића су емпиријски и теоријски (”појмовни”) проблеми функционисања заједничких институција Босне и Херцеговине – процеси и односи прелаза од норми ка стварности. Емпиријску димензију предмета истраживања чине „проблеми првога реда” - озбиљна питања конституисања и функционисања заједничких институција Босне и Херцеговине. Реч је о чињеницама, о политичким и правним појавама, процесима и односима која изискују објашњења и разумевања. Отуда о адекватности решавања конкретно-историјских проблема ваља да се суди проучавајући исте у датом домену. То на научно валидан начин чини др Тихомир Глигорић свесно уважавајући чињеницу да су појмовне димензије (”проблеми другог реда”) његовог предмета истраживања својствене теоријама и да не постоје таква теорија – да немају ону ограничену самосталност коју имају емпиријски проблеми функционисања заједничких институција Босне и Херцеговине. Ако су емпиријски проблеми питања првог реда о стварним суштинама заједничких институција Босне и Херцеговине, тада су појмовни проблеми питања вишег реда о каквој заснованости појмовних структура, нпр. теорија промена друштва и теорија промена у друштву које ваља да дају одговоре на питања првог реда. Због тога др Глигорић предмет свог истраживања теоријски опрема уводећи у концепт анализе сугестије теорија промена, теорија система, теорија културно-цивилизацијског прелаза из једног у други систем, теорија о државним функцијама (властима), теорија развоја, теорија модернизације, теорија ...

Циљ истраживања јесте утврђивање научне истине. А, научна истина јесте истина релација: идеја – институције – норме - социјална акција – резултат. Аутор полази од претпоставке да многе идеје о променама друштва и

променама унутар друштва су и савремене и хумане, али да то само по себи није довољно да се оне као такве реализују – да се дође до жељених резултата. Наиме, и најбоље идеје се реализују тако што се кваре, али њихово кварење не настаје толико у социјалној акцији колико у претходним фазама – у фазама институционалног обликовања идеја, затим у фази нормативног уређења процеса и односа. Због тога аутор, по нашем мишљењу на научно коректан и лудичан начин, промишља тешкоће које су пратиле и које прате трансформацију идеја о заједничким институцијама на ниво заједничких институција Босне и Херцеговине и долази до налаза да ни најадекватније, ни најбоље заједничке институције не могу да изразе сво богатство идеја, па да отуда настају редуције – заједничке институције редуцирају многе садржаје идеја, посебно идеја консензуса. Аутор доказује хипотезу да су за дејтонске идеје понуђене и обликоване неадекватне институције које су вулгаризовале садржај хармонизације политичко-правних процеса и односа. Отуда посебну и теоријску и емпиријску вредност имају налази др Глигорића да су се заједничке институције Босне и Херцеговине од средства за реализацију идеје о културно цивилизацијском прелазу из социјалистичког самоуправљања у грађанско демократско друштво претвориле у циљ. То значи да су заједничке институције добиле примат над идејом – да је на место циља (на место идеје) дошло средство (заједничке институције) – да су победиле заједничке институције уместо идеја. Овој и оваквој победи допринео је неадекватни нормативизам – битни процеси и односи су остали ненормирани а периферни, мање важни су доживели претерани нормативизам. Тиме се заједничке институције доводе у питање.

Аутор у процесу анализе примењује, на изузетно коректан начин, више научних метода, а посебно метод индукције и дедукције, упоредни метод и метод непосредног посматрања. У нашој научној литератури ретке су студије које садрже, као ова, све битне предности примењених метода. Ваља казати да је аутор, као врстан истраживач, на бриљантан начин надопуњавао ограничења сваког од примењених метода истраживања и тиме своје истраживање довео у подручје истинитости.

Резултате истраживања аутор је изложио кроз следеће тематске целине: уводне напомене; изградња и функционисање правног система Босне и Херцеговине; предсједништво Босне и Херцеговине; законодавна власт; извршна власт; уставни суд; државна гранична служба БиХ; кацеларија за ре-визију финансијског пословања институција Босне и Херцеговине; визија развоја Босне и Херцеговине; закључак. Студија садржи и зналачки одабран анекс. Из наведеног јасно произлази да су резултати истраживања логички структурирани и повезани што ову студију чини кохерентном и непротивуречном. Стил казивања је јасан и језгровит.

Уочавајући и научно откривајући овај и теоријски и емпиријски изузетно вредан научни проблем аутор шири поље знања, али и повећава област незнања којем је то поље (заједничке институције Босне и Херцеговине) опкољено. У том смислу др Глигорић с пуним научним, а зашто не казати и политичким?, правом сугерише да се на суптилнији и продубљенији начин промишља и домишља релација идеја – заједничке институције Босне и Херцеговине – нормe – социјална акција – резултат, јер се, према његовим као и нашим резултатаима истраживања, ради не о једној врсти процеса и односа него о корпусу скоро свеукупних процеса и односа. Наиме, греше они истраживачи, а са таквима смо изузетно богати, који истражују само релацију између идеје (=програма) и реализације, а прескачу тако важне међуфазе као што су заједничке институције – нормe – социјална акција, јер не може, према савременим теоријско-емпиријским генерализацијама, а то је потврдило и ово истраживање, свака институција нити свака норма да прихвати и да реализује одређену идеју нити се може извести реализација = социјална акција у неадекватној институцији и помоћу неадекватних норми, нарочито не помоћу оних норми и институција које пригушују социјалну акцију ентитета – њихову иницијативу и самоиницијативу. Отуда је, према ауторовим налазима, битно промислити социјални замор и премор институција – исцрпљеност институционалног и нормативног система – као и кадровску, ону из сфере дневне политике, истрошеност и потрошеност. Ово због тога што такве институције и такви кадрови не могу да освежавају, иновирају и модернизују процесе и односе, а нити да кроз исцрпљене односе пропуштају одговарајуће, бићу ентитета сагласне процесе.

Ово изузетно вредно научно дело ваља објавити, па отуда наша најсрдачнија препорука издавачу да то учини. Верујемо да ће објављивањем све студије научна и стручна јавност бити инфициране да на трагу овог решења покушају да отворе нове научне проблеме у функционисању заједничких институција Босне и Херцеговине и тиме да закорачи у сусрет времену које долази и смање неизвесности које оно са собом доноси.